

วิเคราะห์ปัจจัยการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง

ไชยวัฒน์ พุทธฤกษ์ ศุภณัฐ ทรัพย์นาวัน และมยุรี วัดแก้ว
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
*Corresponding author: chaiwat.put@pbru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติและระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติ 2) ศึกษาปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และ 3) เสนอแนวทางการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดระนองไปปฏิบัติ จำนวน 8 คน โดยการสัมภาษณ์แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคมมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และ 3) แนวทางการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติ อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่ชุมชนจากทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อดึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชนออกมานำเสนอ วางระบบโครงสร้างการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และนำสื่อโซเชียลมีเดียมาใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดให้เห็นในมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดระนองสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผน ปรับปรุง และเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : 1. นโยบายการท่องเที่ยว 2. การส่งเสริมการท่องเที่ยว 3. การท่องเที่ยวโดยชุมชน 4. การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

Analysis of factors influencing the implementation of creative community-based tourism promotion policies in Ranong Province

Chaiwat Puttaroeek*, Supanat Subnawin and Mayuree Watkaew
*Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University,
Phetchaburi 76000, Thailand*

**Corresponding author: chaiwat.put@pbru.ac.th*

Abstract

This research aims to: 1) study the level of policy implementation and level of creative community-based tourism promotion practices, 2) study the factors influencing policy implementation that have an impact on promoting creative community-based tourism, and 3) propose guidelines for implementing the policy on creative community-based tourism promotion in Ranong Province. The research uses a mixed-methods approach, integrating both quantitative and qualitative research methodologies. For the quantitative study, the sample group consists of 400 Thai tourists visiting Ranong Province. The tool used is a questionnaire, and the statistical methods employed include mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The qualitative study will involve interviews with eight key informants who were involved in implementing tourism policies in Ranong Province. The interviews were then analyzed in a descriptive way. The research results were as follows: 1) the factors influencing policy implementation, overall, were at a moderate level, while the level of creative community-based tourism promotion was generally high, 2) factors influencing the policy implementation, including clarity of policy goals and objectives, participation, and social and environmental context, have an impact on the promotion of creative community-based tourism, and 3) the guidelines for implementing policies related to creative community-based tourism include collaboration among the government, private sectors, and relevant organizations. They should cooperate to establish tourism promotion policies and develop community areas using existing resources to showcase unique identities and lifestyles. Additionally, they should design the tourism infrastructure to align with the community context and use social media for public relations on the province's tourism from diverse perspectives. Those involved in tourism in Ranong Province can utilize the data obtained from the research for planning, improvement, and as a guideline for sustainable tourism management in the future.

Keywords: 1. Tourism policy 2. Tourism promotion 3. Community-based tourism 4. Creative tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นนโยบายหลักในการกระตุ้นและวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยให้ความสำคัญ ด้วยความสามารถสร้างรายได้จำนวนมากให้กับประเทศและยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมถึงการค้า การลงทุน พร้อมทั้งเมื่อประเทศประสบภาวะทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าปัจจัยอื่น ๆ (The National Tourism Policy Committee, 2011: 3) โดยในปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งสิ้น จำนวน 39.92 ล้านคน มีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 1.91 ล้านล้านบาท และในปี พ.ศ. 2563 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งสิ้น จำนวน 6.70 ล้านคน มีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น จำนวน 0.35 ล้านล้านบาท (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2021) จะเห็นได้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นแหล่งรายได้หนึ่งที่สำคัญของประเทศ ส่งผลให้ภาครัฐให้ความสำคัญต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศ และจากกระแสนิยมการท่องเที่ยวในรูปแบบใกล้ชิดธรรมชาติและการใช้ชีวิตตามวิถีชุมชนดั้งเดิมที่มีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาครัฐมุ่งพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งหวังที่จะให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตและเป็นแรงผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตตามไปได้อย่างยั่งยืน (Modmonthil, 2019)

ภาครัฐมีการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561-2565 เพื่อช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละจังหวัดนำไปปฏิบัติได้จริงและเหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports, 2018: 2) โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพและทักษะของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน ตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานความพอเพียง อีกทั้งเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีมาตรฐานคุณภาพภายใต้ขีดความสามารถการรองรับของชุมชน และเพื่อเพิ่มจำนวนเครือข่ายและความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีเป้าหมายหนึ่ง

คือ การกระจายรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำของประเทศ ผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Modmonthil, 2019) ซึ่งแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างระบบและกลไกให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม คงรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเองไว้ โดยมีการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วม (active participation) ต้องมีความสร้างสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน โดยเป็นการสร้างประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม อันเสริมสร้างผลลัพธ์เชิงบวกให้แก่ทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นจิตสำนึกอนุรักษ์ ความประทับใจในประสบการณ์ การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้างสมดุลให้แก่ชุมชนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม (Prasongthan, 2013: 4-5) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างร่วมมือผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการพัฒนาสังคมดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัท ซีดีจีและมหาวิทยาลัยมหิดล โครงการเที่ยวเมืองรองลดภาษีของรัฐบาล (Modmonthil, 2019)

จังหวัดระนองเป็นหนึ่งในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ที่มีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวและมีความหลากหลายที่ผสมผสานกันอย่างลงตัว เป็นทั้งเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงอนุรักษ์อันเกิดจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ทะเล ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก และน้ำแร่ร้อนธรรมชาติเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักทั่วประเทศ กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดระนอง ในอดีตจังหวัดระนองไม่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวมากนัก ประกอบกับเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ทำให้พัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดระนองเติบโตช้ากว่าจังหวัดอื่น ๆ ที่มีแหล่งน้ำแร่คุณภาพดีด้อยกว่า (Municipal Permanent Secretary, Mueang Ranong Municipality Office, 2020: 9) ซึ่งปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2564 สภาพปัญหาที่พบนอกเหนือจากการลดลงของนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของ

จังหวัดระนองแล้ว ยังพบปัญหาในด้านการท่องเที่ยวที่ยังประสบความสำเร็จไม่ตรงตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติยังไม่สมบูรณ์ทั้งในด้านสถานที่ท่องเที่ยวขาดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และสร้างจุดเด่นที่สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวยังไม่อำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อาทิ ไม่มีท่าเทียบเรือสำหรับนักท่องเที่ยวในการเดินทางไปบริเวณหมู่เกาะ หรือหาดทรายในเขตพื้นที่ ปัญหาด้านงบประมาณสำหรับการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ขาดการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาด้านการสื่อสารและการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง ไม่ชัดเจน ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวมากนัก (Integrated Provincial Administration Committee, Ranong Province, 2021: 92-93) การจัดการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังอยู่ในการดูแลรับผิดชอบและบริหารจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐเกือบทั้งสิ้น ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันด้อยกว่าจังหวัดอื่นที่เปิดดำเนินการโดยเอกชน ซึ่งมีงบประมาณ ความคล่องตัวในการบริหาร และข้อจำกัดต่าง ๆ น้อยกว่า อีกทั้งยังมีบุคลากรที่มีทักษะความเชี่ยวชาญ และรูปแบบในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจและการตลาดมากกว่า (Municipal Permanent Secretary, Mueang Ranong Municipality Office, 2020: 9) ดังนั้น ความสำเร็จของนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นไม่ได้หากหน่วยงานภาครัฐไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างรอบคอบ ซึ่งจังหวัดระนองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติในพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน และต้องมีการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของนโยบายอย่างรอบด้าน เพื่อให้ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุตามเป้าหมายสูงสุดที่กำหนดไว้ได้ (Promraksa, 2015: 19)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าปัจจัยในการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนองเป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัดระนองหรือไม่ มีปัจจัยในการนำนโยบายไปปฏิบัติใดบ้าง

ที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนอง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนา การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลายจากทุกภาคส่วนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติและระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนอง
3. เพื่อเสนอแนวทางการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

แวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) ได้กล่าวว่า ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบที่ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัว ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างตัวนโยบายกับผลการปฏิบัติตามนโยบาย ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย 2) ทรัพยากรนโยบาย 3) การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมการเสริมแรง 4) ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 5) เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และ 6) ความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (Thamrongthanyawong, 2012: 432-446) กล่าวถึงความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) แหล่งที่มาของนโยบาย ซึ่งนโยบายจะต้องผ่านกระบวนการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจที่ถูกต้องตามกฎหมาย ขอบธรรม สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม เป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ 2) ความชัดเจนของนโยบาย หากนโยบายใดมีเป้าประสงค์หรือวัตถุประสงค์

ที่ชัดเจนมากเพียงใดก็จะยิ่งส่งเสริมให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสอดคล้องประสานกันและนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การสนับสนุนนโยบายเป็นการได้รับการสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติและผู้ที่ได้รับผลจากการปฏิบัติตามนโยบายนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ 4) ความซับซ้อนในการบริหารงานเป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร 5) สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐนั้นจะมีความยากลำบากในการกำหนดนโยบายว่าจะอะไรคือสิ่งจูงใจสำหรับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และ 6) การจัดสรรทรัพยากรทรัพยากรนั้นหมายความว่ารวมถึงทั้งเงินทุน เวลาบุคลากรและเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

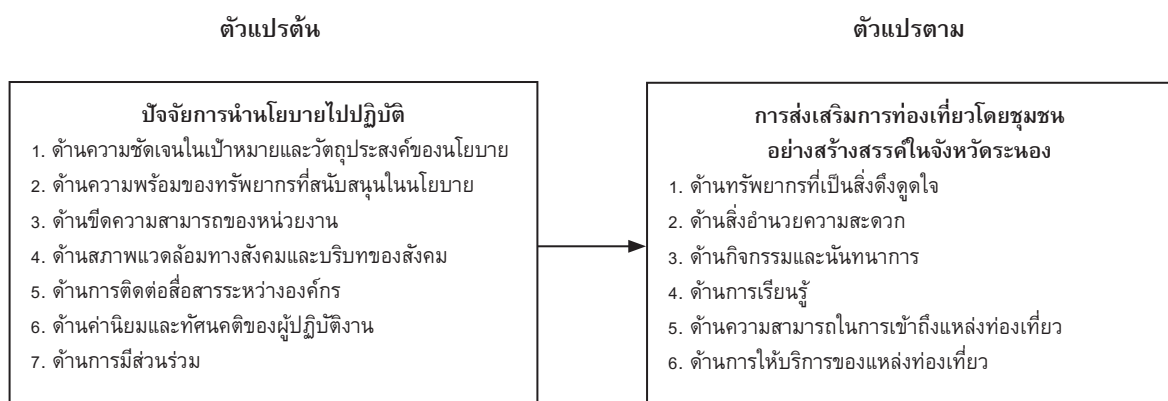
ณัฐพัชร มณีโรจน์ (Manirochana, 2017: 230-315) ได้ศึกษาแนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนและองค์ประกอบ การท่องเที่ยว แล้วนำแนวคิดมาประยุกต์และพัฒนาเป็น องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผนวกกับคุณค่าของการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทาง มาท่องเที่ยว 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว มุ่งสร้างกิจกรรม สร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อศึกษา เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติ 3) องค์การชุมชนและเจ้าของภูมิปัญญา จัดตั้งกลุ่มในชุมชน ที่เข้มแข็ง ประสานงานกันอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจ อันดีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) การมีส่วนร่วม ของชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ

ท่องเที่ยว 5) สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย 6) การจัดการอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การวางแผนการท่องเที่ยว การกำกับการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ และการควบคุมเป็นการติดตาม ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยว 7) สร้างการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์จริงให้กับ นักท่องเที่ยว และ 8) พัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ ของชุมชน การท่องเที่ยวต้องสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ได้แก่ รายได้จากการท่องเที่ยว สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

ภูริวัจน์ เดชอุ่ม (Dachum, 2013) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืน 2) การเรียนรู้และมีส่วนร่วมในศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา เอกลักษณ์อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นระหว่างนักท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่ และ 3) ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยว กับเจ้าบ้าน

จากการทบทวนวรรณกรรม การเรียนรู้แบบนิรนัย หรือ “Deductive method” จากแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติจากนักวิชาการและ นักวิจัยหลายท่าน ทำให้ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นตัวแปรอิสระ ในการวิจัยได้ตัวแปรทั้งหมด 7 ด้าน และจากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว ในชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์นำมา สังเคราะห์เป็นตัวแปรตามในการวิจัยได้ตัวแปรทั้งหมด 6 ด้าน ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง ในปี 2564 จำนวน 165,480 คน (Ranong Provincial Office of Tourism and Sports, 2021) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน (Yamane, 1973: 125) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental random sampling)

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นคำถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานไปปฏิบัติที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้จากการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ ตอนที่ 2 ปัจจัยการดำเนินงานไปปฏิบัติ และตอนที่ 3 การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดระนองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970: 161) ได้ค่าเท่ากับ 0.981

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้บริหารหรือผู้นำชุมชนในจังหวัดระนอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมรับคืนด้วยตนเอง จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการแผนและการดำเนินงานการท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง ไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬา

จังหวัดระนอง นักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดระนอง เจ้าของภูมิปัญญาและประธานท่องเที่ยวชุมชนหลาว เจ้าของภูมิปัญญาและประธานท่องเที่ยวบ้านพรัง ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลมะมู อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง ผู้นำชุมชน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าของกิจการร้านค้าในจังหวัดระนอง/ผู้ประกอบการร้านเจ็ดยี่สิบเอ็ดเครื่องแกง ของฝากกะบุรี รวมจำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีความรู้ และมีบทบาทอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นเวลานาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง ด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับปัจจัยการดำเนินงานไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง พบว่า ปัจจัยการดำเนินงานไปปฏิบัติในจังหวัดระนองในด้านต่าง ๆ โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยสำคัญด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก ได้แก่ ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคม ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.68) ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.80) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดระนองโดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับที่
1. ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย	3.56	0.64	มาก	1
2. ด้านความพร้อมของทรัพยากรที่สนับสนุนนโยบาย	3.40	0.82	ปานกลาง	3
3. ด้านขีดความสามารถของหน่วยงาน	3.37	0.83	ปานกลาง	5
4. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคม	3.53	0.68	มาก	2
5. ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กร	3.35	0.89	ปานกลาง	6
6. ด้านค่านิยมและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน	3.38	0.89	ปานกลาง	4
7. ด้านการมีส่วนร่วม	3.24	0.80	ปานกลาง	7
ค่าเฉลี่ยรวม	3.40	0.61	ปานกลาง	

2. การวิเคราะห์การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนอง พบว่า ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนองในด้านต่าง ๆ โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก ได้แก่ ด้านทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.70) เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพสวยงาม

รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.79) เกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.90) เกี่ยวกับมีจุดนั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนองโดยรวมและรายด้าน

ระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับที่
1. ด้านทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ	4.37	0.70	มากที่สุด	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.95	0.83	มาก	5
3. ด้านกิจกรรมและนันทนาการ	3.96	0.87	มาก	4
4. ด้านการเรียนรู้	3.99	0.88	มาก	3
5. ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.07	0.79	มาก	2
6. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว	3.95	0.90	มาก	6
ค่าเฉลี่ยรวม	4.05	0.74	มาก	

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนอง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) นำเสนอตารางที่ 3 ซึ่งพบว่า ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนอง ได้แก่ ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย (X_1) ด้านสภาพ

แวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคม (X_4) และด้านการมีส่วนร่วม (X_7) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.628 ประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.394 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adj. R^2) เท่ากับ 0.390 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (S.E.error) เท่ากับ 0.5805 โดยสามารถสร้างสมการการถดถอยในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ $\hat{Y} = 1.221 + 0.381(X_1) + 0.194(X_7) + 0.240(X_4)$

จากสมการแสดงให้เห็นว่าปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย (X_1) มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา

คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคม (X_4) และด้านการมีส่วนร่วม (X_7) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนองโดยภาพรวม

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการตามลำดับความสำคัญ	B	S.E.	β	t	Sig
ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย (X_1)	0.381	0.057	0.332	6.698	0.000**
ด้านการมีส่วนร่วม (X_7)	0.194	0.042	0.210	4.574	0.000**
ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคม (X_4)	0.240	0.054	0.220	4.468	0.000**

$\beta_0 = 1.221$, $R = 0.628$, $R^2 = 0.394$, $\text{Adj.}R^2 = 0.390$, $\text{S.E. error} = 0.5805$

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการเสนอแนวทางการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์และนำมาสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว อาทิ นโยบายสายการบินราคาต่ำ นโยบายการส่งเสริม OTOP นวัตกรรม นโยบายมาตรฐาน SHA Plus (Amazing Thailand Safety & Health Administration) รวมถึงพัฒนาพื้นที่ชุมชนจากทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว วิถีชีวิตชุมชนออกมานำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ผลักดันเศรษฐกิจของชุมชน สร้างอาชีพและรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน ส่งเสริมชุมชนให้ไปสู่เมืองสร้างสรรค์ และยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดระนองให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 8 ให้ข้อมูลไว้ว่า “การที่เราได้ดึงดูดศักยภาพของชุมชนขึ้นมาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจจะมาท่องเที่ยวในชุมชนของเรา ได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจริง ๆ และนำรายได้มาให้กับชุมชน ชาวบ้านในชุมชนก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพหลัก ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นการสร้างรายได้หมุนเวียนของคนในชุมชน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน ในฐานะร้านขายของฝากในชุมชน เราจะรับซื้อสินค้า ผลผลิต วัตถุดิบของคนในชุมชนมาขายกับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน มีการจัดทำโครงการ OTOP นวัตกรรม ซึ่งทำให้ชาวบ้านหันมาสนใจและทำให้ชาวบ้านในชุมชน กลุ่มร้านค้าที่อยู่ในชุมชนเกิดรายได้ขึ้น...”

3.2 ด้านการมีส่วนร่วม ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนร่วมกันเสนอแนวทางการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม จัดวางระบบโครงสร้างการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจให้คนในชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นของดีประจำพื้นที่และเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและบอกต่อให้ผู้อื่นเข้ามาสัมผัสประสบการณ์ที่ดีที่ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 5 ให้ข้อมูลไว้ว่า “มีการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีเนื่องจากผู้นำชุมชนมีการวางแผนที่จะพัฒนาชุมชนภายใต้แนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมพัฒนา ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลตลอดจนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเป็นที่สนใจและนักท่องเที่ยวได้รับรู้ข่าวสาร อัปเดตตลอดเวลา มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจและทันสมัยเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่สนใจ”

3.3 ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบททางสังคม ชุมชนได้ปรับตัวโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดียเข้ามาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดให้เห็นในมุมมองต่าง ๆ และชี้แนะการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและท่องเที่ยวโดยชุมชน เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน สร้างวัฒนธรรม สร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่า

ของคนในชุมชน นำไปสู่การรักษาและสร้างความยั่งยืนในชุมชนของตนเอง ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 1 ให้ข้อมูลไว้ว่า “คนในชุมชนเองและคนในจังหวัดยังคงดำเนินชีวิตได้ตามปกติถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลง แต่ก็จะได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ผู้ประกอบการเอกชนที่ได้รับผลกระทบด้านรายได้ในช่วงสถานการณ์โควิด แต่ปัจจุบันคนในประเทศมีความสนใจในการท่องเที่ยวชุมชนมากยิ่งขึ้น มีการใช้สื่อโซเชียลในการทำโฆษณาหรือนำเสนอจนทำให้คนสนใจมากยิ่งขึ้น และปัจจุบันระนองกลับมามีชีวิตอีกครั้ง มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวอย่างหนาแน่นและระนองกลับมาคึกคักอีกครั้ง”

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าอาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลดลง เศรษฐกิจของจังหวัดชะลอตัว รวมไปถึงปัญหาความพร้อมของทรัพยากรที่สนับสนุนนโยบายยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในทุกขั้นตอน เพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (Thamrongthanyawong, 2012: 432-446) ที่กล่าวว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ แหล่งที่มาของนโยบาย ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย เป็นการได้รับการสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติและผู้ที่ได้รับผลจากการปฏิบัติตามนโยบาย ความซับซ้อนในการบริหารงาน เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ และการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งทรัพยากรนั้นหมายถึงรวมถึงทั้งเงินทุน เวลาและบุคลากร ตลอดจนเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ หิยาฟง แซฟาง (Saefang, 2021) ที่พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ด้านทรัพยากรนโยบาย อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านลักษณะหน่วยงานที่นำ

นโยบายไปปฏิบัติ และด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ส่วนการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนอง โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นทะเล ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก และน้ำแร่ร้อนธรรมชาติเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักทั่วประเทศกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดระนอง ซึ่งในอดีตสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก อีกทั้งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังมีเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ทำให้พัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดระนองเติบโตช้ากว่าจังหวัดอื่น ๆ แต่ทางจังหวัดระนองได้ปรับปรุง พัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ประชาชนสามารถเดินทางสัญจรไปมาได้สะดวก รวมไปถึงมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ จึงทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ดังที่ ณีฐพัชร มณีโรจน์ (Manirochana, 2017: 25) กล่าวว่า สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมกันทั้งระบบ ตั้งแต่การคิด วางแผน ทำกิจกรรม ติดตามประเมินผล เรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกัน ที่สำคัญคือ องค์กรชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สโรชา แพร่ภาษา (Phraepasa, 2014: 227-250) ที่พบว่า ความสำเร็จในการนำนโยบายการท่องเที่ยวไปปฏิบัติในประเทศไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ในจังหวัดระนอง ได้แก่ ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรจำเป็นต้องได้รับการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนหรือคนในชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนเสนอปัญหาแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทของชุมชน ดังที่ แวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975)

กล่าวว่า ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นแบบที่ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัว ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างตัวนโยบายกับผลการปฏิบัติตามนโยบาย ประกอบด้วยวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ทรัพยากรนโยบาย การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมการเสริมแรง ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (Thamrongthanyawong, 2012: 398) ที่ได้กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นขึ้นอยู่กับสมรรถนะขององค์กรในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจะมองที่ความสามารถขององค์กรในการรวบรวมคนและทรัพยากรขององค์กรให้มีเอกภาพ และกระตุ้นบุคลากรด้วยการกำหนดสิ่งจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงตา พรหมรักษา (Promraksa, 2015) ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนเกาะปันหยี ได้แก่ สมรรถนะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้บริหารและการบริหารงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภณัฐ ทรัพย์นาวิน (Subnawin, 2011: 5) ที่ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติ และการกำหนดภารกิจและมอบหมายงาน

3. แนวทางการนำนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ไปปฏิบัติ ได้แก่ ด้านความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงพัฒนาพื้นที่ชุมชนจากทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อดึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชนออกมานำเสนอเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนร่วมกันเสนอแนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรม จัดวางระบบโครงสร้างการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบททางสังคม ชุมชนปรับตัวโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดียเข้ามาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัด

ให้ได้เห็นในมุมมองต่าง ๆ ที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ วรพงศ์ ผูกภู (Pookpoo, 2019: 3) ที่ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีพื้นฐานจากแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ค่อย ๆ มีพัฒนาการมาสู่การกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากสังคมวงกว้างว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่น่าไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เณลิมศรี ฤทธากัย (Rittapai, 2015) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ ให้ความรู้อบรม ทักษะศึกษา ดูงาน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานและสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค โดยเพิ่มเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดลงสู่พื้นที่ ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าล้ง มีการเดินทางสะดวกยิ่งขึ้น เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่นตลอดจนรักษาวัฒนธรรม อัตลักษณ์ งานหัตถกรรมสานกระติบข้าว ภาษาบุญอันจะส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัชฌิมา อุดมศิลป์ (Udomsilp, 2013) ที่ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระดับจังหวัดควรเร่งรัดและสนับสนุน ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังและสม่ำเสมอ ควรมีการฝึกอบรม หรือมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากว่าการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น หน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนชี้แนะแนวทางให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดและเชื่อมโยงกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรมีการบูรณาการหน่วยงานในระดับพื้นที่และจังหวัดที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริม สนับสนุนในการนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปปฏิบัติและประสานงานกับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนากิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรติดต่อหน่วยงานที่สามารถจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรเพื่อให้สามารถสื่อสารหรือให้ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้อง

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับชุมชนใกล้เคียงหรือเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้อง ต่อเนื่องกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และควรนำไปประจักษ์ไว้ในแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวของชุมชน

1.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในบริบทที่ใกล้เคียงกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย การมีส่วนร่วม และสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริบทสังคม ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรส่งเสริมให้เกิดการรวบรวมการถ่ายทอดองค์ความรู้ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน มรดกทางภูมิปัญญา วิถีชีวิตของคนในชุมชนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรสร้างจิตสำนึกให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดถือประชาชนเป็นสำคัญ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่สะดวก ถูกต้อง และรวดเร็ว

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรให้การสนับสนุนนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนในชุมชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นของดีประจำพื้นที่หรือส่งเสริม OTOP นวัตกรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักเป็นการส่งเสริมอาชีพและกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน รวมไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรตรวจสอบ

สภาพถนนให้พร้อมใช้งาน ป้ายบอกทางที่ชัดเจน และการให้บริการของรถโดยสารสาธารณะให้มีความพร้อมเหมาะสมและปลอดภัย หากพบจุดเสี่ยงต้องรีบดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขทันที

References

- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing** (3rd ed.). NY: Harper & Row.
- Dachum, Puriwaj. (2013). Creative tourism development: From concepts to practise for Thailand (การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติสำหรับประเทศไทย). **Silpakorn University Journal**, 33(2): 331-366.
- Integrated Provincial Administration Committee, Ranong Province. (2021). **Ranong Province Development Plan (2023-2027) (แผนพัฒนาจังหวัดระนอง (พ.ศ. 2566-2570))**. Ranong: Strategy and Information for Development Group, Ranong Province.
- Manirochana, Nattapat. (2017). Community based tourism management (การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน). **International Thai Tourism Journal**, 13(2): 25-46.
- Modmonthil, Sasicha. (2019). **Community-Based Tourism for Sustainability (ท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีสู่ความยั่งยืน)**. Government Savings Bank. [Online]. Retrieved October 12, 2021 from https://www.gsbresearch.or.th/wp-content/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf
- Municipal Permanent Secretary, Mueang Ranong Municipality Office. (2020). **Tourism Promotion Plan Ranong Municipality 2018-2022 Fiscal Year 2020 (แผนส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลเมืองระนอง พ.ศ. 2561-2565 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563)**. Ranong: Mueang Ranong Municipality Office.
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2021). **Indicator Report “Number of Tourists and Income from Tourism (2011-2020) (รายงานตัวชี้วัด “จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว (2554-2563)”)**. [Online]. Retrieved September 12, 2021 from <https://shorturl.asia/hAuFE>

- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2018). **Action Plan to Drive Sustainable and Creative Community-Based Tourism Development 2018-2022** (แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561-2565). [Online]. Retrieved September 12, 2021 from <https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/secretary/download/PDF/Action%20Plan%20for%20Tourism%20Development.pdf>
- Phraepasa, Sarochar. (2014). **The Implementation of Tourism Policy in Thailand** (การนำนโยบายการท่องเที่ยวไปปฏิบัติในประเทศไทย). Doctoral dissertation, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand.
- Pookpoo, Worapong. (2019). **Philosophy of Community-Based Tourism** (ปรัชญาแห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน). [Online]. Retrieved September 12, 2021 from <https://shorturl.asia/um0a2>
- Prasongthan, Supaporn. (2013). Social capital potentiality for creative community based tourism: The study of Tai Puan Community, Pak Plee District, Nakorn Nayok Province (ทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก). **Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University**, 16.
- Promraksa, Duangta. (2015). Taking tourism promotion policy for implementation: Case study of Kon Panyee Island in Phangnga Province (การนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาชุมชนเกาะปันหยี จังหวัดพังงา). **Journal of Thonburi University**, 9(19): 17-29.
- Ranong Provincial Office of Tourism and Sports. (2021). **Tourist Statistics Information/Tourist Income in 2021** (ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว/รายได้จากนักท่องเที่ยว ปี 2564). [Online]. Retrieved March 16, 2022 from <https://www.mots.go.th/News-link.php?nid=13773>
- Rittapai, Chalerm Sri. (2015). The implementation of sustainable tourism management policy: A case study of Thalonk Community, Khongjiam District, Ubon Rajchathani Province (การนำนโยบายการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปบริหารศึกษาเฉพาะกรณี บ้านท่าล้ง อำเภอกองเค็ม จังหวัดอุบลราชธานี). **Sakon Nakhon Rajabhat University Journal**, 7(13): 89-98.
- Saefang, Yeefang. (2021). Taking tourism promotion policy for implementation for personnel of Mae Hong Son Provincial Administrative Organization (การนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน). **Journal of Arts Management**, 5(1): 134-149.
- Subnawin, Supanat. (2011). **The Implementation of Public Policy for the Elderly: Some Cases of Tambon Administration Organization** (การนำนโยบายการบริหารสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล 16 แห่ง). Doctoral dissertation, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand.
- Thamrongthanyawong, Sombat. (2012). **Politics: Ideas and Development** (การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา) (20th ed.). Bangkok: Sematham Publishing House.
- The National Tourism Policy Committee, Ministry of Tourism and Sports. (2011). **National Tourism Development Plan 2012-2016** (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559). Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Udomsilp, Mutchima. (2013). Guidelines for promote ecotourism and development of Khlongkhon Community, Samutsongkhram Province (แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโค่นจังหวัดสมุทรสงคราม). **Academic Services Journal**, 24(4): 135-149.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework. **Administration and Society**, 6(4): 445-488.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. NY: HarperCollins Publishers.